

O

naukowości
muzeów

O naukowości muzeów

Agnieszka Pindera, Natalia Słaboń, Anna Saciuk-Gąsowska

Wprowadzenie

W połowie 2021 roku międzyinstytucjonalny zespół – Muzeum Sztuki w Łodzi oraz Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów – wystosował do środowiska, zarówno w kraju, jak i za granicą, zaproszenie do zgłaszania propozycji wystąpień dotyczących prowadzenia badań w muzeach. Tematy do poruszenia podczas planowanej konferencji zgłosili i muzealnicy, i akademicy, a często osoby łączące te kompetencje, zatrudnione jednocześnie na uczelni i w muzeum. Zarówno duża liczba zgłoszeń, jak i szeroka ich problematyka świadczą o potrzebie przyjrzenia się sposobom uprawiania nauki w muzeach.

Program konferencji *O naukowości muzeów*, która odbyła się 3 i 4 grudnia 2021 roku, ze względu na epidemię COVID-19 w formule online, skomponowany został głównie z nadesłanych zgłoszeń, uzupełnionych o wystąpienia kilku zaproszonych tzw. keynote speakerów. By oddać pole jak największej liczbie zróżnicowanych głosów i umożliwić między nimi dialog, zdecydowaliśmy się poza wystąpieniami indywidualnymi umieścić w programie także dyskusje. Zaproszeni do udziału w nich uczestnicy i uczestniczki poruszyli w toku moderowanych rozmów szereg istotnych kwestii, począwszy od współczesnej roli muzeów, instytucji cieszących się dużym zaufaniem społecznym, w obliczu obecnego kryzysu autorytetu nauki. Szeroko dyskutowane były także relacje instytucji muzealnych i uczelni wyższych. Ponadto wiele inspirujących projektów z obszaru muzealnej pracy badawczej zaprezentowano w panelach poświęconych praktykom kuratorskim i konserwatorskim.

Na ręce czytelników składamy nie tylko zapis tekstowy wydarzenia, ale przede wszystkim bieżący przegląd problematyki, z którą dziś mierzą się muzealnicy. Wśród omawianych w ramach konferencji tematów znalazły się nie tylko aktualne pytania, ale także prognozy rozwoju naukowości w muzeach. Szereg zróżnicowanych perspektyw oraz bogactwo dyscyplin, jakie reprezentowali uczestnicy i uczestniczki spotkania, pozwala dostrzec nowe możliwości i potencjał pracy badawczej w instytucjach muzealnych.

O naukowości muzeów to pierwsza publikacja, która poświęcona jest szerokiemu spektrum problematyki współczesnych instytucji, które poza bieżącym opracowaniem i upowszechnianiem zbiorów będących pod ich opieką skupiają, podobnie jak uniwersytety, interdyscyplinarne środowisko naukowe. Niniejszy zbiór tekstów oddaje mu głos.

Struktura tomu

Struktura książki nie jest wiernym odzwierciedleniem programu konferencji. Wygłoszone w 2021 roku wystąpienia zostały nie tylko zredagowane, lecz w niektórych przypadkach napisane na nowo na potrzeby niniejszego tomu. Zapisy dyskusji zostały skrócone lub całkowicie wyłączone ze spisu treści¹. Publikacja nie oddaje także warstwy wizualnej wydarzenia – zawiera jedynie niewielki procent ilustracji, jakie wykorzystali podczas swoich wystąpień prelegenci. Zabiegi te były jednakże konieczne, by nie tylko przedstawić omawianą podczas spotkania problematykę, ale przede wszystkim zaprezentować czytelnikowi wypracowane w jego toku wnioski.

Tom podzielony został na trzy części, z których każda skupia się na odrębnej tematyce. Pierwsza, zatytułowana ***Problematyka badań w muzeach europejskich***, omawia trzy strategie muzeów: w Niderlandach, Belgii i Irlandii. **prof. Charles Esche** przybliży historię Van Abbemuseum w Eindhoven, by omówić szereg przemian w podejściu do roli muzeum, poczynając od 1936 roku, gdy powstała jednostka, do dziś. W tym czasie rozbudowywana była kolekcja sztuki oraz budynek ją mieszczący, jednak przede wszystkim redefinicji i ewolucji podlegała tożsamość instytucji powołanej jako muzeum sztuki nowoczesnej, stojącej w obliczu nowych wyzwań związanych z jej rolą w rzeczywistości społecznej. Autor tekstu i jednocześnie dyrektor Van Abbemuseum, a także pedagog i redaktor wydawnictw Afterall – czasopisma i cyklów monografii, podkreśla wagę badań nad historią instytucjonalną. Udowadnia, że nauka uprawiana w muzeach może wnieść wiele do namysłu nad sztuką, a także jej społecznym zaangażowaniem, przysłużyć się może chociażby ponownemu przyjrzeniu się historii sztuki nowoczesnej czy upowszechnieniu dekolonialnego myślenia. Esche mówi także o autokrytyce instytucjonalnej jako formie nauki, metodologicznie powołując się na artystów Michaela Ashera i Andrzeja Fräsera.

Pozostałe dwa teksty w tej sekcji omawiają przykłady projektów z udziałem artystów (Bode) oraz środowiska skupionego wokół instytucji (Moran), odnosząc się jednocześnie do działań na rzecz upowszechniania prowadzonych przez muzea. Na zbiorach M HKA – muzeum sztuki współczesnej powołanego w 1985 roku – w swoim wywodzie opiera się **Lotte Bode**. Są one punktem wyjścia do opisanie współpracy artystek z instytucją w procesie redefiniowania kolekcji sztuki performansu. Autorka zwraca uwagę na konieczność uwzględniania różnorodności form sztuki przez instytucję oraz potrzebę wypracowywania odpowiednich rozwiązań dla ich poszczególnych emanacji. Bode przywołuje kilka zaadaptowanych przez M HKA rozwiązań, m.in. wywiad wideo z artystką (Katyą Ev), rodzaj rozszerzonej instrukcji umożliwiającej wykonanie performansu bez jej udziału, oraz tekst krytyczno-beletrystyczny traktowany jako aneks „ożywiający” dokumentację fotograficzną działań w przestrzeni publicznej z połowy lat 80. (Ria Pacqué). Z kolei utworzenie żywego archiwum performansu negocjuje z instytucją Otobong Nkanga. Co więcej, działać miałyby ono raczej jak media społecznościowe niż typowy muzealny katalog.

Ostatni z tekstów sekcji dotyczy otwartego w 1991 roku irlandzkiego Muzeum Sztuki Nowoczesnej (IMMA) i funkcji, jaką pełni w nim prowadzenie badań. Według **dr Lisy Moran** nie sprowadza się ono jedynie do wspierania projektów kuratorskich i edukacyjnych czy pracy związanej z kolekcją (jej rozbudową i opracowaniem), ale ważną jego częścią jest otwarcie się na nowe wyzwania. Szczególnie wyraźnie widać to na przykładzie trzech projektów zainicjowanych przez IMMA. Są to: letnia szkoła, z uwagi na pandemię zorganizowana zdalnie, co zaowocowało nowymi możliwościami programowymi; dwunastotygodniowy „staż” dla studentów kierunków artystycznych i projektowych; e-czasopismo. Ich istotną wspólną cechą jest zaangażowanie społeczności akademickiej do współpracy, gdyż jak podkreśla Moran, najwartościowsze projekty to te, które czerpią najlepsze wzorce i metodologię z obu światów – muzealnego i akademickiego.

Podążając drogą wytyczoną przez dr Lisę Moran, kolejna z części pod lupę bierze **Relacje muzeów i uczelni wyższych**. **Dr hab. Tomasz de Rosset** (kierownik Działu Muzealnictwa, UMK w Toruniu) osadza przedmiotową naukowość muzeów w kontekście polskiego prawodawstwa, aby przedstawić projekt „muzeum-miejsca dla nauki”, które nie jest dla autora

tożsame z rozumieniem muzeum jako kolejnego wariantu instytucji naukowej. Autor uważa bowiem, że praktyka muzealna to równoległy i autonomiczny nurt wobec tego, czym jest nauka na uniwersytecie. Z tekstem de Rosseta w polemiczny dialog wchodzi dwie następujące po nim dyskusje, poświęcone współpracy muzealno-akademickiej (w której udział wzięli: **dr Marcin Szerle**, Muzeum Miasta Gdyni; **Magdalena Zych**, Muzeum Etnograficzne w Krakowie; **dr Justyna Żak-Szwarc**, Uniwersytet Warszawski; **Agnieszka Rejniak-Majewska**, Uniwersytet Łódzki) oraz specyfice muzeów uczelnianych (z udziałem **dr Urszuli Bończuk-Dawidziuk**, Muzeum Uniwersytetu Wrocławskiego; **prof. dr. hab. inż. Marcina Chrzanowskiego** i **Lilianny Lewandowskie**, Muzeum Politechniki Krakowskiej; oraz **dr. Łukasza Biskupskiego**, Uniwersytet Łódzki). W ich toku rozmawiano m.in. o korzyściach płynących z współpracy obydwu środowisk, ale także o jej ograniczeniach.

Ostatnia część tomu poświęcona jest przedstawieniu szeregu interdyscyplinarnych działań podejmowanych przez współczesne muzea. *Muzeum jako Laboratorium* otwiera tekst **prof. Beatrice von Bismarck**, w którym autorka proponuje pojęcie konstelacji jako użyteczne do opisu dynamiki relacji między uczestnikami procesu kuratorskiego. Opisuje je, używając do jego zobrazowania sceny z filmu *Po życiu* (reż. Hirokazu Koreeda), w której pewna tymczasowa społeczność zaangażowana jest w proces odtwarzania wspomnień swoich członków. Produkcja, jaka się wówczas odbywa, poprzez rozmowy, ale także pracę z obiektami i działania performatywne, jest dla autorki punktem wyjścia do mówienia nie tylko o konstelacji kuratorskiej, ale także jej wpływie na społeczną i polityczną rolę instytucji. Dla von Bismarck muzeum stanowi figurę, która dzięki swojemu statusowi może sama w sobie służyć do prowadzenia badań – co udowadnia na przykładzie Tensta konsthall w Sztokholmie. Autorka omawia szczegółowo specyficzny rodzaj badań społecznych prowadzonych tam za pomocą wystawy (poprzez decyzje o jej elementach, rozmieszczeniu kształtującym relacje między nimi oraz projektowanym odbiorze). Tezy von Bismarck wybrzmiewają także w dyskusji *Naukowość a misja społeczna współczesnego muzeum* z udziałem **Pauliny Długosz** (Muzeum Miasta Łodzi), **dr. Dominika Kacpra Płazy** (Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi), **dr Beaty Nessel-Łukasik** (MNW i Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku) oraz **dr. Karola Franczaka** (Uniwersytet Łódzki). Omawiając cie-

kawe inicjatywy realizowane w muzeach, jakie reprezentują, prelegenci zwrócili się także ku rozważaniom nad relacjami z odbiorcami. Podejmują oni różne strategie: od aktywizowania publiczności poprzez uczy-nienie z niej partnera, po skupianie się na szkoleniach zespołu, by prze-kazywał jak najciekawiej wiedzę zgromadzoną w muzeum.

Analizę pracy zespołów muzealnych, w tym kuratorów, choć nieco inaczej niż Bismarck, proponuje także **dr Paul O'Neill**, który traktuje ją jako praktykę badawczą. By tak się stało, należy przestać myśleć o wystawie jako o ostatecznym rezultacie działań, ale uznać ją za ele-ment badań i część procesu. W zgodzie z tym twierdzeniem powstawały projekty zaprezentowane przez **dr Dorotę Jędruch** (Uniwersytet Jagiel-łoński) i **Dorotę Seweryn-Puchalską** (Muzeum Nadwiślańskie w Kazi-mierzu Dolnym) podczas dyskusji *Wystawa jako narzędzie uprawiania nauki*, z udziałem **dr. Tomasza Załuskiego** (Uniwersytet Łódzki).

Tom zamykają dwie dyskusje. Pierwsza z nich – *Muzealium jako przedmiot badań i instrument badawczy*, z udziałem **Aleksandry Jani-szewskiej-Cardone** (Muzeum Narodowe w Warszawie), **Elżbiety Modze-lewskiej** (Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie), **dr. Łukasza Na-wrockiego** i **Marii Romanowskiej-Zadrożnej** (NIMOZ) – skupiała się na zagadnieniach konserwatorskich oraz badaniach proveniencji. Spo-tkanie **Anny Michalskiej** (Muzeum Kinematografii), **dr. Mariusza Nie-strawskiego** (Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie) oraz **dr hab. prof. UŁ Kai Kaźmierskiej** (Uniwersytet Łódzki) poświęcono *Hi-storiom mówionym* – relatywnie nowemu zagadnieniu w badaniach mu-zealnych.

Chcąc możliwie szeroko zarysować pole do dalszej dyskusji, nie tra-cąc przy tym specyfiki rozległego problemu, jakim jest tytułowa nauko-wość muzeów, pragnęliśmy, by niniejszy tom stanowił polifoniczny za-pis zmagania muzealniczek i muzealników oraz strategii radzenia sobie tą z kwestią w instytucjach o zróżnicowanych profilach i zasięgach działalności. Jak zauważyła w recenzji naukowej tejże publikacji prof. Wioletta Kazimierska-Jerzyk, książka przedstawia reprezentatywne spektrum przykładów metod i praktyk działania, które pozwalają do-strzec skalę problemu, jak również odrębność doświadczenia muzeal-nego wobec akademickiego.

O organizatorach konferencji *O naukowości muzeów*

Muzeum Sztuki w Łodzi od 2013 roku ma status jednostki naukowo-badawczej². Zgodnie z polskim ustawodawstwem instytucja, która ubiega się o włączenie w instytucjonalny obieg naukowy, winna uprzednio wyodrębnić w ramach swojej struktury komórkę poświęconą wyłącznie działalności badawczej i jej sprawozdawczości. W przypadku Muzeum Sztuki w Łodzi wybór padł na obecny już w strukturze organizacyjnej dział – Centrum Muzeologiczne. Historia Centrum Muzeologicznego, jako komórki Muzeum Sztuki w Łodzi³, sięga roku 1998, kiedy to Mirosław Borusiewicz wraz z objęciem posady dyrektora zainaugurował pracę tego działu. Za kadencji dyrektorskiej Jarosława Suchana, rozpoczętej w 2006 roku, Centrum Muzeologiczne przekształciło się w dział odpowiedzialny za program publiczny instytucji, ale przede wszystkim za działalność naukową. Stając się w niedługim czasie katalizatorem projektów badawczych oraz współpracy z przedstawicielami świata akademickiego, Centrum Muzeologiczne okazało się punktem węzłowym dla wielu rozległych projektów naukowych prowadzonych zarówno przez samo Muzeum, jak i we współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Co istotne dla kontekstu lokalnego, Centrum Muzeologiczne stało się łącznikiem między instytucją a łódzkim środowiskiem akademickim. W dziale tym pracowali m.in. dr hab. Andrzej Leśniak, dr Paweł Polić, Daniel Muzyczuk, dr Łukasz Zaremba oraz Marta Madejska; obecnie tworzą go Agnieszka Pindera i Natalia Słaboń. Wśród przedsięwzięć realizowanych przez Centrum Muzeologiczne warto wymienić: projekt *Związki literatury i sztuki w Polsce po 1945 roku*, czyli serię seminariów i podsumowujący ją zbiór tekstów pod redakcją dr. Pawła Polity (Muzeum Sztuki) i dr Magdaleny Lachman (Uniwersytet Łódzki); wieloletni interdyscyplinarny projekt *Awangardowe muzeum Agnieszki Pindery i Jarosława Suchana*, na który składały się: konferencja, symposium, wystawa, monografia naukowa i strona internetowa; prowadzone przez Daniela Muzyczuka i Agnieszkę Pindere wieloletnie interdyscyplinarne badania nad spuścizną Studia Eksperymentalnego Polskiego Radia, których ukoronowaniem jest seria wydawnictw „Biblioteka SEPR”, czy badania z obszaru historii mówionych, których pierwszy etap sfinalizowano w książce *Proszę mówić dalej. Społeczna historia Muzeum Sztuki w Łodzi* (red. Marta Madejska, Agnieszka Pindera i Natalia Słaboń).

Pomysł na konferencję *O naukowości muzeów* zrodził się z potrzeby sieciowania z przedstawicielami instytucji, które podobnie do łódzkiego muzeum podchodzą do badań i ich upowszechniania. Do momentu wprowadzenia tzw. Ustawy 2.0 Muzeum Sztuki było częścią konsorcjum muzeów o statusie naukowym. Zmiany w prawie o szkolnictwie wyższym i nauce zmarginalizowały jednak szereg placówek, prowadząc w wielu przypadkach do rezygnacji z prowadzenia badań w sformalizowany sposób⁴. Konferencja służyć miała rozpoznaniu pola i wypracowaniu nowych obszarów współpracy międzyinstytucjonalnej.

Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów włączył się w zorganizowanie konferencji *O naukowości muzeów* jako instytucja powołana do aktywizowania rozwoju muzeów i muzealników, a sukces w realizowaniu zadań statutowych zależy od właściwego zdiagnozowania potrzeb i ambicji zarówno placówek muzealnych, jak i ich pracowników. Muzea działające jako ośrodki badawcze to kierunek, w którym zmierzają na razie duże muzea polskie, mające przygotowany do takiej pracy zespół, dobrze wyposażone pracownie konserwatorskie, możliwości zdobywania i właściwego spożytkowania grantów przewidzianych na badania naukowe i szansę nawiązania współpracy z ośrodkami akademickimi, co pozwala na badania interdyscyplinarne. Próba analizy sytuacji w muzealnictwie może nie tylko wspomóc działalność instytucji muzealnych, m.in. poprzez propozycje specjalistycznych szkoleń, ale może skutkować też postulowaniem rozwiązań legislacyjnych, które ułatwiłyby osiągnięcie celu, w tym przypadku prowadzenia badań naukowych, będących pewnym wyzwaniem dla pracowników muzeów. Ten nowy obszar działalności muzeów, wśród wielu innych, jak choćby zaangażowanie w życie nie tylko kulturalne, ale i społeczne, pozostaje wciąż polem do namysłu. Jeśli powstaną dotyczące go przepisy prawne, muszą być spójne i dla instytucji o znaczeniu narodowym, i dla małych, lokalnych muzeów, których jest zdecydowanie więcej. Konferencja *O naukowości muzeów* skierowała uwagę na znaczenie tworzenia, a nie tylko upowszechniania wiedzy w muzeach, ale to dopiero początek debaty i poszukiwania rozwiązań.

Noty biograficzne

dr Łukasz Biskupski – kulturoznawca i filmoznawca. Pracownik Katedry Badań Kulturowych w Instytucie Kultury Współczesnej Uniwersytetu Łódzkiego. Pracował m.in. w Centrum Muzeologicznym Muzeum Sztuki w Łodzi i Narodowym Centrum Kultury Filmowej. Konsultant wystawy stałej w Muzeum Kinematografii w Łodzi. Członek Rady Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.

prof. Beatrice von Bismarck – wykładowczyni historii sztuki i kultury wizualnej na Akademii Sztuk Pięknych w Lipsku. Uprzednio zajmowała stanowisko kuratorki w dziale sztuki dwudziestowiecznej we frankfurckim Städel Museum, uczyła także w Leuphana University w Lüneburgu, gdzie powołała galerię Kunstraum i nią zarządzała. W Lipsku zainicjowała w 2009 roku program studiów magisterskich Cultures of the Curatorial (Kultury kuratorskie). Prowadziła pięcioletnią Szkołę Kuratorską w Moskwie (2016) oraz TRANScuratorial Academy, podróżując z Berlina do Mumbaju i Phnom Penh (2017–2018). W 2018 roku na Uniwersytecie Amerykańskim w Bejrucie wykładała historię sztuki i historię kuratorstwa. Za badania nad praktyką kuratorską otrzymała nagrodę Opus Magnum Fellowship of the Volkswagen Stiftung (2015–2017).

Lotte Bode – badaczka w Muzeum Sztuki Współczesnej w Antwerpii (M HKA) i Flamandzkim Centrum Archiwów Sztuki (CKV). Zajmuje się twórczością Otobong Nkangi i sposobu, w jaki jej prace domagają się „oddychającego archiwum”. Jest magistrem teatrologii i filmoznawstwa oraz dziennikarstwa. Pracuje również jako dziennikarka kulturalna we flamandzkiej telewizji publicznej VRT, dla której przygotowuje wywiady i opowiada o flamandzkiej scenie artystycznej.

dr Urszula Bończuk-Dawidziuk – historyk sztuki i muzealnik, interesuje się historią sztuki i kultury około 1800 roku oraz historią wrocławskiego muzealnictwa. Studiowała na Uniwersytecie Wrocławskim, Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą i Uniwersytecie Warszawskim. Stypendystka DAAD (Deutsche Akademische Austauschdienst), Instytutu Herdera w Marburgu i Federalnego Instytutu Badań nad Kul-

turą i Historią Niemców w Europie Wschodniej w Oldenburgu. Autorka książki na podstawie dysertacji doktorskiej, a także licznych artykułów naukowych, haseł do katalogów, leksykonów i encyklopedii. Współautorka katalogów zbiorów i wystaw. Jest członkiem Stowarzyszenia Historyków Sztuki, Stowarzyszenia Muzeów Uczelnianych i Stowarzyszenia Muzealników Polskich.

prof. dr hab. inż. Marcin Chrzanowski – absolwent Politechniki Krakowskiej, gdzie uzyskał stopień doktora (1968), habilitację (1973), oraz tytuł profesora tytularnego (1988). Od 1964 nauczyciel akademicki Politechniki Krakowskiej i jej rektor w kadencji 2002–2005. W latach 1968–2009 uczestnik i współorganizator konferencji naukowych krajowych i zagranicznych. Od 2000 – członek KVVVS (Królewskie Towarzystwo Nauki i Literatury) w Göteborgu, od 2019 – członek honorowy SMU (Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych).

Paulina Długosz – pracownik Działu Edukacji Muzeum Miasta Łodzi na stanowisku adiunkta, z wykształcenia historyk sztuki oraz pedagog (specjalność: edukacja przez sztukę). Jako edukator muzealny zajmuje się zagadnieniami z zakresu wychowania estetycznego oraz edukacji kulturalnej. Jako doktorantka Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ prowadzi badania nad komunikatami językowymi w przestrzeni muzeum w kontekście ich dostosowania do możliwości i preferencji osób o szczególnych potrzebach.

prof. Charles Esche – dyrektor Van Abbemuseum w Eindhoven, profesor sztuki współczesnej i kuratorstwa w Central Saint Martins, University of the Arts w Londynie, gdzie zajmuje się historią wystaw. Związany również z Jan van Eyck Academie w Maastricht oraz CASCO w Utrechcie. We współpracy z prof. Walterem Mignolo przygotowuje książkę *De-modern Thinking*, a także projekty wystawiennicze pod roboczym tytułem *Four Soils*, planowane na lata 2023–2024 w Niderlandach, Indonezji i Australii. Poza Van Abbemuseum Esche (współ)kuratorował m.in. *Power and Other Things*, Europalia, BOZAR, Bruksela 2017; NSK State Pavilion, Biennale w Wenecji 2017; *Art Turns, Word Turns*; Museum MACAN, Jakarta 2017; *Le Musée Égaré*, Kunsthall Oslo 2017, a także *Printemps de Septembre*, Toulouse 2016; Jakarta Biennale 2015; 31. São Paulo Bienal, 2014, U3 Triennale, Lublana, 2011; RIWAQ Biennale, Pa-

lestyna 2007 i 2009; Istanbul Biennale, 2005; Gwangju Biennale 2002. W 2012 roku otrzymał Nagrodę Księżniczki Margriet, a w 2014 roku CCS Bard College uhonorował go nagrodą za doskonałość kuratorską. W latach 2000–2004 Esche był dyrektorem Rooseum w Malmö, wcześniej pracował w instytucjach w Edynburgu i Glasgow.

dr Karol Franczak – socjolog i kulturoznawca. Pracownik Zakładu Badań Komunikacji Społecznej w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego. Autor książki *Kalający własne gniazdo. Artyści i obrachunek z przeszłością* (2013), publikuje m.in. w „Odrze” i „Tygodniku Powszechnym”.

Aleksandra Janiszewska-Cardone – kustoszka malarstwa niderlandzkiego w Zbiorach Dawnej Sztuki Europejskiej w Muzeum Narodowym w Warszawie. W Instytucie Historii Sztuki UW przygotowuje rozprawę doktorską pod tytułem *Modyfikacje w niderlandzkich portretach donatorskich XV i 1. poł. XVI wieku. Antropologia sprawczości i obecności*, opartą na analizie badań technologicznych. Wraz z Piotrem Borusowskim laureatka nagrody Sybilla za rok 2017 w kategorii projekty badawcze za projekt badań podrysowań w obrazach niderlandzkich i rysunków niderlandzkich z kolekcji MNW.

dr Dorota Jędruch – pracuje w Zakładzie Sztuki Nowoczesnej Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Współkuratorka wystaw architektonicznych i muzealnych, m.in. *Figury niemożliwe / Impossible objects* (Instytut Architektury – Pawilon Polski na XIV Międzynarodowym Biennale w Wenecji, 2014). Współzałożycielka fundacji Instytut Architektury, stale współpracuje z kwartalnikiem „Autoportret”, autorka książki *Blok jako dzieło sztuki* (2020).

dr hab. prof. Uł Kaja Kaźmierska – socjolog, doktor habilitowana, kierownik Katedry Socjologii Kultury Uniwersytetu Łódzkiego, dyrektor Instytutu Socjologii. Kieruje Centrum Badań Biograficznych i Historii Mówionej na Uniwersytecie Łódzkim. Specjalizuje się w badaniach biograficznych, zagadnieniach tożsamości i pamięci biograficznej.

Lilianna Lewandowska – absolwentka studiów na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, magisterium 1994, Studium Muzeologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim 2006, od 2004 pracownik Muzeum Po-

litechniki Krakowskiej (kierownik od 2015). Członek indywidualny SMU (Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych) od 2015.

Anna Michalska – kustosz, kierownik Działu Edukacji i Upowszechniania Kultury Filmowej w Muzeum Kinematografii w Łodzi, prowadzi muzealne kino Kinematograf. Członek zespołu kuratorskiego wystawy stałej *Łódź filmowa*, na potrzeby której przygotowała i przeprowadziła kilkadziesiąt wywiadów z twórcami filmowymi. Jest autorką artykułów poświęconych historii polskiej kinematografii i współautorką (obok Piotra Kuleszy i Michała Kolińskiego) książki *Łódzkie kina. Od Gdyni do Tatr* (2015).

Elżbieta Modzelewska – kierownik Działu Prewencji i Konserwacji w Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie. Konserwatorka, absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Od 2004 roku kuratorka projektów konserwatorskich i badawczych realizowanych w rezydencji wilanowskiej we współpracy z instytucjami naukowymi i laboratoriami. W ostatnich latach koncentruje uwagę na zagadnieniach techniki i technologii malarstwa, w szczególności XVII-wiecznych warsztatów artystycznych malarzy dworskich.

dr Lisa Moran – kuratorka programów ds. zaangażowania i nauczania w Irlandzkim Muzeum Sztuki Nowoczesnej, do której zadań należy współpraca muzeum z instytucjami oświaty i inicjowanie projektów badawczych. Realizowała następujące projekty: IMMA International Summer School: Art + Politics; IMMA|texts; groundwork; IMMA Reading Group. Ukończyła studia w nowojorskiej Cooper Union School, jest także magistrem historii sztuki oraz doktorem w zakresie kultury wizualnej, absolwentką National College of Art and Design (NCAD) w Dublinie. Jej doktorat poświęcony był twórczości Mirosława Bałki. Prowadzi wykłady o sztuce nowoczesnej i współczesnej, zwracając szczególną uwagę na kwestie upamiętniania i sztukę w przestrzeni publicznej.

dr Łukasz Nawrocki – doktor sztuk plastycznych w zakresie konserwacji i restauracji dzieł sztuki. Artysta malarz, rzeźbiarz, technolog malarstwa, a także wykładowca. Autor kilkadziesiątu konserwatorskich rekonstrukcji dzieł dawnych mistrzów. Od ponad 20 lat bada techniki i technologie malarskie Rafaela Santi, Lucasa Cranacha Starszego, Le-

onarda da Vinci. Absolwent Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu. W 2018 obronił z wyróżnieniem rozprawę doktorską *Rekonstrukcja warsztatu malarskiego Rafaela Santi* z zakresu konserwacji i restauracji dzieł sztuki na UMK w Toruniu.

dr Beata Nessel-Łukasik – socjolożka, historyczka sztuki, stypendystka MKiDN. Muzealnica związana z Muzeum Narodowym w Warszawie (1998–2010) i Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku (2011–2021). Twórczyni pierwszego w Polsce Działu Programów Lokalnych i współautorka koncepcji muzeum relacyjnego. Kuratorka projektów partycypacyjnych. Autorka tekstów publikowanych w „Muzealnictwie”, „Kulturze Współczesnej”, „Zarządzaniu Kulturą” i in. Adiunktka w Katedrze Socjologii Ogólnej i Badań Interdyscyplinarnych APS im. Marii Grzegorzewskiej. Członkini redakcji rocznika „Muzealnictwo”.

dr Mariusz Niestrawski – absolwent Wydziału Historycznego im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, doktor nauk humanistycznych w dziedzinie historii. W latach 2010–2014 pracował w Wielkopolskim Muzeum Walk Niepodległościowych w Poznaniu. Od 2015 roku w Muzeum Narodowym Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie, gdzie jest zatrudniony na stanowisku kustosa dyplomowanego.

dr Paul O'Neill – irlandzki kurator, artysta, pisarz i pedagog. Dyrektor PUBLICS w Helsinkach, agencji kuratorskiej, a także przestrzeni eventowej z biblioteką i czytelnią. W latach 2013–2017 był dyrektorem programu Podyplomowych Studiów Kuratorskich (CCS) w Bard College w Nowym Jorku. Jest autorem entuzjastycznie przyjętej książki *The Culture of Curating and the Curating of Culture(s)* (2012), przetłumaczonej na wiele języków. Uznawany za jednego z czołowych kuratorów zorientowanych na badania i znakomitego badacza praktyki kuratorskiej, sztuki publicznej i historii wystaw. W ciągu ostatnich dwudziestu lat piastował wiele stanowisk kuratorskich i badawczych i wykładał na uczelniach w Wielkiej Brytanii, Europie, USA i Azji.

dr Dominik Kacper Płaza – archeolog, muzealnik. Studiował w Instytucie Archeologii na Uniwersytecie Łódzkim oraz w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie. W latach 2006–2018 pracownik Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. W latach 2018–2020 dy-

rektor Muzeum Okręgowego w Sandomierzu, a od października 2020 dyrektor Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Interesuje się epoką kamienia, krzemieniami oraz edukacją muzealną. Odebrał staż w Muzeum Narodowym w Kopenhadze (2015) oraz w Muzeum Historii Kultury w Oslo (2017). Autor i współautor recenzji, ponad 60 publikacji naukowych oraz 25 wystaw.

dr hab. Agnieszka Rejniak-Majewska – historyczka sztuki i estetyki, autorka prac z zakresu historii i teorii sztuki nowoczesnej, dziejów krytyki artystycznej, badań kultury wizualnej i metodologii historii sztuki. Pracownica Katedry Badań Kulturowych w Instytucie Kultury Współczesnej Uniwersytetu Łódzkiego.

Maria Romanowska-Zadrozna – historyk sztuki, absolwentka Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (obecnie Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego), w latach 2015–2020 pracownik Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, wcześniej – Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego (1998–2014) oraz muzeum w Wilanowie (1995–1997) i Wspólnoty Polskiej w Warszawie (1997). W latach 2006–2014 wykładała na studiach podyplomowych Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Warszawskiego na temat dokumentowania i rewindykacji strat wojennych oraz badań proveniencji. Członek redakcji rocznika „Muzealnictwo”.

dr hab. Tomasz de Rosset – profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, historyk sztuki, muzeolog, badacz i znawca historii i teorii kolekcjonerstwa i muzeów. Autor wielu publikacji, w tym monografii historii kolekcjonerstwa polskiego (*„By skreślić dzieje naszych zbiorów”. Polskie kolekcje artystyczne*, 2021). Członek ICOM, rady naukowej pisma „Muzealnictwo” oraz rady naukowej serii wydawniczej „Pomniki muzealnictwa polskiego”.

Dorota Seweryn-Puchalska – historyk sztuki, kustosz Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym. Podyplomowe studia muzealnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Wieloletni pracownik Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym (kierownik Oddziału Kamienica Celejowska tego muzeum). Pracuje nad rozprawą doktorską dotyczącą kazimierskiej kolonii artystycznej (KUL w Lublinie, promotor:

prof. Lechośław Lameński). Specjalizuje się w sztuce XIX i XX wieku. Badawczo zajmuje się problematyką kolonii artystycznych w Europie.

dr Marcin Szerle – historyk, absolwent Uniwersytetu Gdańskiego, dr nauk humanistycznych, kustosz dyplomowany. Od 2003 związany z Muzeum Miasta Gdyni (najpierw Dział Naukowo Oświatowy, później Dział Historyczny). Prowadzi nowo powołany Ośrodek Badań nad Gdynią. Członek Oddziału Pomorskiego Stowarzyszenia Muzealników Polskich. Autor przeszło 20 artykułów naukowych, uczestnik licznych konferencji specjalistycznych.

dr Tomasz Załuski – historyk sztuki i filozof. Pracownik Katedry Badań Kulturowych Instytutu Kultury Współczesnej na Uniwersytecie Łódzkim oraz Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi. Jego badania obejmują nowoczesne i współczesne praktyki artystyczne, ujmowane w kontekstach kulturowych, ekonomicznych i społeczno-politycznych; artystyczny aktywizm i samoorganizację; sztukę performance i wideo; dokumentację sztuki i archiwa kultury artystycznej. Ostatnio m.in. zredagował książkę *Galeria Wschodnia. Dokumenty 1984–2017 / Documents 1984–2017* (z Danielem Muzyczukiem, 2019) i opublikował tekst w tomie zbiorowym *What Will Be Already Exists. Temporalities of Cold War Archives in East-Central Europe and Beyond*, red. Emese Kürti, Zsuzsa László, 2021.

Magdalena Zych – antropolożka kultury, kustoszka i kuratorka Muzeum Etnograficznego w Krakowie, gdzie od 2009 roku koordynuje projekty badawcze, tworzy publikacje i projekty wystawiennicze. Kreuje przestrzeń współpracy między artystami, aktywistami i społecznością akademicką. Zajmuje się m.in. praktykami skupionymi wokół muzealnych kolekcji etnograficznych. Uczestniczyła w konsorcjum TRACES (2016–2019), uczestniczy w COST Action 20134 i w kanadyjskim konsorcjum „Thinking Through the Museum” (SSHRC).

Justyna Żak-Szwarc – pedagog, kustosz muzealny. Pracuje w Zakładzie Edukacji Estetycznej i Studiów nad Kulturą na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Jej zainteresowania dotyczą estetyki i muzeologii, szczególnie sztuki oraz jej roli w kulturze współczesnej i w życiu człowieka.